

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๕-๖

เรื่อง กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ไทย
เรียบเรียง นายชันวา สุดตา วิทยากรปฏิบัติการ
กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานและจดหมายเหตุ สำนักวิชาการ
ออกอากาศ เดือน พฤษภาคม ๒๕๖๐

นับตั้งแต่วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙ เป็นต้นมา แสงไฟในกองอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ไม่เคยปิดลงทั้งกลางวันและกลางคืน ด้วยเพราะภารกิจสำคัญที่ถูกส่งไม้ต่อมาที่นี่ หลังจากผลการออกเสียงประชามติ เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญ ด้วยเสียง ๑๖ ล้านเสียง ตามธรรมเนียมปฏิบัติกำหนดให้ “เขียน” หรือ “ชูป” บทบัญญัติรัฐธรรมนูญลงในสมุดไทย ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ซึ่งที่มาของการเขียนรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ไทย มาจากคำกล่าวของพระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎร และประธานคณะอนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ระบุในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ระหว่างการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรกของประเทศว่า

“...ได้นำร่างรัฐธรรมนูญนี้ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทอดพระเนตร ทรงมีรับสั่งว่าเป็นที่พอพระทัย และได้ทรงแนะนำว่าการประกาศรัฐธรรมนูญนั้นเป็นของสำคัญที่ยิ่งใหญ่ ควรจะมีพิธีต้อง จึงโปรดเกล้าฯ ให้โทรหลวงหาฤกษ์ยาม...และโดยทรงเห็นว่ารัฐธรรมนูญนั้นเป็นของศักดิ์สิทธิ์ และเป็นของที่ควรจะขลัง เพราะฉะนั้น ต้องการจะเขียนในสมุดไทย...”

ในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ไทย ๑ ฉบับ จะต้องจัดทำ ๓ เล่ม คือ รัฐธรรมนูญสมุดไทยฉบับต้น และรัฐธรรมนูญคู่มือฉบับอีก ๒ ฉบับ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจะมีการแยกเก็บรักษาที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักราชเลขาธิการ และสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเนื้อหาของทั้ง ๓ เล่ม จะต้องเหมือนกันทุกประการ

ด้วยเพราะสมัยนั้นยังไม่มีคอมพิวเตอร์ หรือการเก็บข้อมูลในคอมพิวเตอร์ ดังนั้น ในการเก็บรักษาต้องมีรัฐธรรมนูญสมุดไทย ๓ ฉบับเพื่อสอบทานกันและหากฉบับใดฉบับหนึ่งเกิดสูญหายไปก็ยังคงเหลือหลักฐานหรือหากสงสัยความคลาดเคลื่อนก็มีฉบับอื่นให้สอบทาน ซึ่งปัจจุบันเรายังคงรักษารูปแบบนี้ รวมไปถึงการตกแต่งรูปเล่มตามที่เคยปฏิบัติสืบต่อมา

แต่เชื่อว่ารัฐธรรมนูญที่บังคับใช้ทุกฉบับจะถูกจารึกไว้ในสมุดไทย เพราะการจารึกลงในสมุดไทยจะดำเนินการเฉพาะรัฐธรรมนูญที่ผ่านกระบวนการทางนิติบัญญัติเท่านั้น ปัจจุบันจำนวน ๑๑ ฉบับ จากทั้งสิ้น ๒๐ ฉบับ

กระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ไทย

รัฐธรรมนูญสมุดไทยทุกฉบับมีขนาดเท่ากัน คือ กว้าง ๑๓.๔ เซนติเมตร ยาว ๔๕.๕ เซนติเมตร ปัจจุบันทำด้วยกระดาษไฮเวท หนา ๑๒๐ แกรม โดยกองพิมพ์ กรมแผนที่ทหาร เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนกระดาษในส่วนนี้ องค์การค้ำของครุสภา (ปัจจุบัน คือ องค์การค้ำของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและ

บุคลากรทางการศึกษาหรือองค์การการค้าของ สกสค.) จะรับช่วงต่อด้วยการนำกระดาษไฮเวท มาจัดทำรูปเล่มสมุดไทย
 พับต่อเนื่องกัน ตามขนาดของสมุดไทย

เมื่อได้กระดาษมา “เจ้าหน้าที่ลิขิต” จากกองอาลักษณ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำนักเลขาธิการ
 คณะรัฐมนตรี ผู้มีหน้าที่เขียนสมุดไทย โดยใช้ตัวอักษรที่เรียกว่า “รัตนโกสินทร์” ซึ่งเจ้าหน้าที่ลิขิตทุกคนจะต้องเขียน
 รัฐธรรมนูญลงสมุดไทยให้ทันต่อกรอบเวลาที่ได้กำหนดไว้ ในระหว่างนี้จะมีการตรวจทานความถูกต้องของตัวอักษรทุก
 ระยะ และเมื่อเขียนเสร็จทั้งหมด ต้องมีการตรวจทานอย่างน้อยอีก ๓ ครั้ง ก่อนที่จะส่งมอบให้กับเจ้าหน้าที่สำนัก
 สถาปัตยกรรมและหัตถศิลป์ กรมศิลปากร ลงรักปิดทองทั้งปกหน้า ปกหลัง และด้านข้างของรูปเล่มทั้ง ๔ ด้านให้
 สวยงาม พร้อมติดตรา “พระครุฑพ่าห์” ซึ่งจัดทำโดยสำนักกษาปณ์ กรมธนารักษ์ บนปกรัฐธรรมนูญสมุดไทยเล่มละ
 ๑ ดวง โดยในจำนวนตราพระครุฑพ่าห์ ที่สำนักกษาปณ์ จัดทำทั้งสิ้น ๓ ดวงนั้น ประกอบไปด้วย ตราพระครุฑพ่าห์
 ทองคำ ๑ ดวง เพื่อติดปกฉบับต้น และตราพระครุฑพ่าห์เงินกะไหล่ทอง ๒ ดวง ติดปกคู่มือฉบับที่เหลืออีก ๒ ฉบับ

เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้น รัฐธรรมนูญฉบับสมุดไทยทั้ง ๓ ฉบับ จะถูกห่อด้วย “ผ้าเยียรบับ” หรือ ผ้าทอด้วย
 ไหมสีควบกับไหมเงินไหมทองยกเป็นลายดอกจันดูเหมือนเป็นทองทั้งผืน ขนาดสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขลิบด้วยผ้าสีน้ำเงินและ
 มีสายสำหรับผูกเย็บด้วยด้ายสีทอง จากนั้นจึงเป็นขั้นตอนดำเนินการนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย
 และประกาศใช้ต่อไป

โดยปกตินายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับสมุดไทย ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
 เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แต่บางคราวรัฐธรรมนูญฯ หรือธรรมนูญฯ
 ขณะนั้นจะบัญญัติให้ประธานรัฐสภาหรือเรียกชื่ออื่น อาทิ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประธานสภาร่าง
 รัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี จะเป็นผู้นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับสมุดไทยขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อทรง
 ลงพระปรมาภิไธยและเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ส่วนร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ นายกรัฐมนตรี เป็นผู้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
 ซึ่งมีความยาว ๒๗๙ มาตรา นำมาเขียนในสมุดไทยได้ ๕๑๙ หน้า หรือจำนวน ๒๕๙ พับครึ่ง น้อยกว่าความหนาของ
 รัฐธรรมนูญสมุดไทยปี ๒๕๕๐ ที่มีความหนาจำนวน ๕๙๒ หน้า ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญสมุดไทยที่มีความหนามากที่สุด
 ในรัฐธรรมนูญสมุดไทยทุกฉบับที่ผ่านมา

จากธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับการจารึกรัฐธรรมนูญสมุดไทยที่เราสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ย่อมบ่งบอกได้ว่า
 นี่คือเอกลักษณ์หนึ่งแห่งวิถีระบอบประชาธิปไตยไทย

บรรณานุกรม

- คณิน บุญสุวรรณ. (๒๕๕๖). **ประวัติรัฐธรรมนูญไทย** (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด. อารังศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. (๒๕๕๕). **ปฏิวัติ ๒๔๗๕ และรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิตำราทางสังคมและมนุษยศาสตร์.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐” (๖ เมษายน ๒๕๖๐). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก, น. ๑-๙๐.
- กลุ่มงานพิพิธภัณฑสถานและจดหมายเหตุ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (๒๕๕๕). **รัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ไทย ความเป็นมาและแนวคิดในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับสมบูรณ์ไทย**. สืบค้น ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐ จาก: <http://library2.parliament.go.th/museum/content/doc04.pdf>
- เอกลักษณ์งานศิลป์ไทยใน “รัฐธรรมนูญฉบับใหม่”. (๖ เมษายน ๒๕๖๐). **กรุงเทพธุรกิจออนไลน์**. สืบค้น ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐ จาก: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/749057>
- กว่าจะมาเป็น รธน. สมุดไทย “ประเพณี-ความหลัง-ประชาธิปไตย” ฉบับไหนที่ถูกจารึก. (๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๙). **ไทยพับลิก้าออนไลน์**. สืบค้น ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐ จาก: <http://thaipublica.org/2016/12/samut-thai-constitution-2560/>